

Отримано: 19 квітня 2023 р.

Прорецензовано: 2 травня 2023 р.

Прийнято до друку: 4 травня 2023 р.

e-mail: olegost@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8945-9525>ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0905-203X>ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8446-5280>

DOI: 10.25264/2519-2558-2023-17(85)-200-205

Остапович О. Я., Остапович Н. В., Мазуренко Ю. С. ChatGPT у підготовці філологів і перекладачів. Виклики і перспективи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 200–205.

УДК: 378:002.8

Остапович Олег Ярославович,кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника**Остапович Наталія Володимирівна,**кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медичної та біологічної фізики,
Івано-Франківський національний медичний університет**Мазуренко Юлія Степанівна,**кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри медичної та біологічної фізики,
Івано-Франківський національний медичний університет**CHATGPT У ПІДГОТОВЦІ ФІЛОЛОГІВ І ПЕРЕКЛАДАЧІВ. ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ**

У статті розглянуто виклики і перспективи використання інструментів штучного інтелекту, побудованих на базі великих мовних моделей, в практиці підготовки фахівців мовних та трансляторних спеціальностей у закладах вищої освіти. На підставі аналізу наукових публікацій, виокремлено методичні принципи коректного і академічно добросчесного використання інструментів штучного інтелекту у педагогічній та перекладачській практиці. На прикладі ChatGPT, обґрунтовано концепцію принципів сумісності їх застосування із дотриманням норм академічної добросчесності як для покращення навчальних досягнень студентів, так і з метою формування критичного раціонального мислення та оптимізації використання часу і ресурсів. Базуючись на педагогічному досвіді авторів у викладанні неспоріднених – інформаційно-технологічних та філологічних дисциплін та емпіричному матеріалі проведених занять із використанням ChatGPT, проаналізовано слабкі місця систем штучного інтелекту у підготовці філологів і перекладачів, ризики їх некритичного застосування, обмежену ефективність у формуванні фахових компетентностей, а особливо загальноосвітніх фонових знань. Зроблено висновок про необхідність поєднання використання штучного інтелекту у режимі реального часу із формуванням методики розгорнутих творчих завдань, які не провокують плагіювання, а також збільшення частки живої іншомовної комунікації у практиці навчання і викладання мовних та трансляторних дисциплін, для профілактики домінування гібридної квазікомунікації з чат-ботом. Водночас відзначено позитивну роль штучного інтелекту у генеруванні текстової інформації, за умови коректного, академічно добросчесного посилання на її джерело та у практичному письмовому перекладі вузькоспеціалізованих термінологічно насичених текстів – за умови ретельної редактури.

Ключові слова: штучний інтелект, чат-бот, велика мовна модель, обробка природної мови, ChatGPT, переклад, академічна добросчесність.

Oleh Ostapovych,Candidate of Philological Sciences,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University**Natalia Ostapovych,**Candidate of Pedagogical Sciences,
Ivano-Frankivsk National Medical University**Yuliia Mazurenko,**Candidate of Physical and Mathematical Sciences,
Ivano-Frankivsk National Medical University**CHATGPT IN TRAINING OF PHILOLOGISTS AND TRANSLATORS.
CHALLENGES AND PERSPECTIVES**

The article deals with the challenges and perspectives of using artificial intelligence tools based on the large language models in the practice of training professionals in linguistic and translation fields of study at higher education institutions. Based on the analysis of scientific publications, the methodical principles of correct and academically integer application of the artificial intelligence tools in pedagogical and translation practice have been outlined. Founded on the example of ChatGPT, the concept of the principal compatibility of its use with the norms of academic integrity has been suggested – for the improvement of learning outcomes of students and for the forming of critical rational thinking and optimization of time and resources use as well. Based on the personal pedagogic experience of the authors in teaching non-related – informational technological and philological disciplines and on the empirical material of completed classes with the use of ChatGPT, the weak points of artificial intelligence systems in the training of philologists and translators, the risks of their uncritical use, restricted efficiency in forming of professional competencies and especially of common background knowledge has been analyzed. The conclusion has been made about the necessity of combination the use of artificial intelligence in the real time mood with the forming methods of elaborated creative teaching tasks that do not provoke the plagiarism and about the increase of the share of vivid communication in foreign languages in practice of teaching linguistic and translation disciplines to prevent the domination of the hybrid quasi-communication with the chat-bot. At the same time, the positive role of artificial intelligence in generation of the text information with the correct, academically integer reference to its source and in the practical written translation of the narrow-specialized terminologically intensive text by their careful reviewing has been stated.

Keywords: artificial intelligence, chat-bot, large language model, natural language processing, ChatGPT, translation, academic integrity.

Актуальність теми. Штучний інтелект та нейромережі у освітньому просторі довгий час були певним дороговказом чи горизонтом, перспективою і водночас загрозою, у яку в академічному середовищі, особливо гуманітарному, старались не вірити і її не помічати.

На початку 2023 року «вдарив грім» – передовсім із поширенням інформації про інструмент штучного інтелекту ChatGPT, реліз якого відбувся ще у листопаді 2022 року. Університетська освіта постала перед загрозою повного переформатування – фактичного зникнення таких видів робіт як есеї, реферати, ба навіть дипломні й магістерські роботи та дисертації.

Дослідники слушно відзначають той факт, що ChatGPT- «чат-бот зі штучним інтелектом, який може працювати з текстом, програмним кодом, формулами та числами – генерувати все, що йому зададуть, а тому можливості для його використання практично безмежні, а сам інструмент здатен спростити роботу та підвищити ефективність працівників майже в будь-якій із існуючих галузей та сфер» (Бай, Дроздова, 2023: 12-13).

Цілком доречним є також спостереження про те, що «...використання алгоритмів машинного навчання для аналізу тексту, що вводиться, і генерування відповідей, які покликані імітувати людську розмову, дозволяє використовувати для цей інструмент для найрізноманітніших цілей, включно з відповідями на запитання, наданням інформації, а головне – невимушеною бесідою, де-факто, віртуальною комунікацією різними мовами, на які «натренований» чат-бот. Саме тому дотримання етичних засад вищої освіти та академічної доброчесності є неабияким викликом для академічної, наукової спільноти та сучасних освітян» (ibidem).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обсяг інтернет-публікацій, методичного «наукпопу» з початку 2023 року набув відверто інфляційного характеру, проте наукове осмислення даного феномену ще далеке від завершеного формування (Тартачний, 2023).

Реакція західних та східноєвропейських університетів, після первинного шоку, була неоднозначною. При цьому викристалізувалися дві полярні позиції із певними проміжними, компромісними варіантами – від повної заборони до фактичної легалізації під умовним девізом: «Те, що неможливо перемогти і з чим неможливо боротись, – необхідно очолити».

Все гучніше лунають голоси тих фахівців, які вважають, що університетська освіта у тому вигляді, як вона існувала останні кількатороків, із розвитком штучного інтелекту повинна відійти у минуле. Точніше, навпаки – повернутись до античних витоків, традицій Академії Платона, старого доброго Сократівського методу навчання – читання лекцій шляхом «міркування вголос», семінарів-диспутів, проблемних кейсів із публічним обговоренням в аудиторії (хай навіть віртуальній), живої комунікації професури зі студентами для запобігання маніпуляцій зі штучним інтелектом (Tate, 2023). Як усе це поєднати із реаліями дистанційного онлайн-навчання на платформах відео-конференцій, цифровими навчальними google-інструментами – питання поки відкрите.

Прагматичний підхід до штучного інтелекту передбачає його використання там, де він дійсно полегшує роботу студента й науковця, дозволяє зменшити витрату часу й зусиль та покращує пошук необхідної інформації. Саме такий аналіз і є предметом нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріалом нашого дослідження слугували науково-методичні публікації, присвячені проблемі штучного інтелекту, а також особистий педагогічний досвід авторів у викладанні філологічних дисциплін на факультеті іноземних мов Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за освітньою програмою «Філологія» та інформаційно-технологічних дисциплін у Івано-Франківському національному медичному університеті за освітньою програмою «Медичний переклад».

На наш погляд, одним із важливих аспектів можливого використання штучного інтелекту у суто прикладній гуманітарній освіті є підготовка фахівців з іноземних мов та перекладачів. Він дотепер значною мірою залишався поза увагою дослідників, окрім банальної констатації очевидних фактів того, що «Нейромережа може стати в пригоді, якщо вам необхідно поповнити словниковий запас, розповісти про нові слова та вирази, дати визначення невідомого слова та приклади вживання, запропонувати контекстуальні завдання, щоб упевнитися у своєму розумінні; давати поради щодо правильного вживання граматичних структур іноземної англійської мови, пояснення щодо складних граматичних правил; покращення правопису та перекладу. Нейромережа може перекласти тексти англійською та іншою іноземною мовою на будь-яку мову, на яку вона натренована, що дозволяє зрозуміти значення слів та фраз, і навіть підготувати учня до іспитів» (Самойленко, 2023).

Це, до певної міри, «школярський» рівень осмислення проблеми, оскільки з такими повсякденним завданнями у вивченні іноземної мови, за нашими відомостями, як не парадоксально, значно ефективніше і з меншою кількістю помилок порасться навіть google translate, що буде наочно продемонстровано нижче.

Стосовно ж професійної підготовки філолога і перекладача у ЗВО, то ми поділяємо точку зору фахівців-практиків про те, що коректно сформульований запит до ChatGPT допомагає професійному перекладачу оперативно редагувати за відповідними контекстними базами вузькоспеціалізовані, термінологічно насичені тексти, перекладені ним іноземною мовою або з іноземної мови на рідну.

Вітчизняний IT-фахівець з *natural language processing* О. Краковецький наводить дуже симптоматичний та вартий уваги приклад власного експерименту із застосування ChatGPT у генерації, перекладі та редагуванні спеціалізованих текстів, у даному випадку, літературознавчої тематики (Краковецький, 2023).

Цитований автор наводить рецензію на класичний роман Джорджа Орвелла «1984», запропоновану ChatGPT:

«1984» is a classic dystopian novel by George Orwell that tells the story of a society where individual thought and freedom are suppressed by a tyrannical government. The main character, Winston Smith, lives in a world where the truth is constantly manipulated and distorted by the Party, and he finds himself constantly at odds with the oppressive rules and regulations of society.

Despite its age, «1984» remains a timeless and relevant work, as it speaks to the dangers of totalitarianism and the importance of individuality and freedom of thought. The writing is engaging and thought-provoking, and the plot is both thrilling and unsettling. Overall, I highly recommend «1984» to anyone who enjoys dystopian fiction and wants to explore deeper themes of power, control, and truth.

Вона порівнюється з перекладом українською за допомогою ChatGPT:

«1984» – це класичний **дистопійний** роман Джорджа Орвелла, що розповідає про суспільство, де індивідуальне мислення та свобода **турбуються** тиранічною владою. Головний герой, Вінстон Сміт, живе у світі, де правда постійно **маніпулюється та деформується** Партією, і він **знаходить себе у постійному конфлікті з нав'язувальними правилами та нормами суспільства**.

Незважаючи на свій вік, «1984» залишається **нестаріючим** і актуальним твором, **так як він звертається до небезпек тоталітаризму і важкості індивідуальності та свободи мислення. Стиль письма захоплюючий і провідний, а сюжет зараз тривожний і захоплюючий. У цілому, я наполегливо рекомендую «1984» для тих, хто любить дистопії та хоче глибше дослідити теми влади, контролю та правди.**

Називаючи себе фанатом «1984», автор погоджується з цією рецензією і ставить «залік» моделі (ibidem), що у сенсі якості перекладу тексту українською мовою викликає у нас серйозні застереження.

Вони є більш очевидними при порівнянні із перекладом українською за допомогою Google Translate:

«1984» – це класичний **роман-антиутопія** Джорджа Орвелла, який розповідає про суспільство, де думка та свобода особистості **пригнічуються** тиранічним урядом. Головний герой, Вінстон Сміт, живе у світі, де **партія постійно маніпулює і спотворює правду, і він постійно суперечить репресивним правилам і нормам суспільства**.

Незважаючи на свій вік, «1984» залишається **позачасовим** і актуальним твором, **оскільки говорить про небезпеку тоталітаризму та важливість індивідуальності та свободи думки. Твір захоплює та спонукає до роздумів, а сюжет водночас хвилюючий і тривожний. Загалом, я настійно рекомендую «1984» усім, хто любить антиутопічну фантастику та хоче глибше дослідити теми влади, контролю та правди.**

При цьому порівнянні перекладів від ChatGPT і Google Translate автор жирним виділив важливі фрагменти для порівняння та висловив суб'єктивне припущення, що Google Translate зробив кращий переклад, але враховуючи вік OpenAI і Google, на місці останніх він почав би вже хвилюватись (ibidem).

Не будучи філологом за освітою, цитований автор залишає без детального фактичного коментаря суто мовну сторону якості двох перекладів. Для нас очевидні прогалини «тренувальної текстової бази» ChatGPT, принаймні, українською мовою, що призводить до прямолінійної передачі англійського терміну *dystopian* транслітерацією *дистопія* і *дистопійний*, замість доречного традиційного терміна *антиутопія*; вживання стилістично неоконкретних пасивних конструкцій на кшталт *правда... маніпулюється та деформується Партією (manipulated and distorted by the Party)*, замість коректного *партія... маніпулює і спотворює правду*; відвертих русизмів – *нав'язувальними (oppressive)* – замість *репресивним*; *нестаріючим (timeless)* – замість *позачасовим*; *так як (as)* – замість *оскільки*; *важкості (importance)* – замість *важливості* etc. Таким же лексичним і стилістичним покручем є варіант перекладу *він знаходить себе у постійному конфлікті з нав'язувальними правилами (he finds himself constantly at odds with the oppressive rules)* на протигаву коректному *він постійно суперечить репресивним правилам*. Зрештою, ChatGPT припускається відвертих перекладацьких помилок і спотворень змісту, як-от: *мислення та свобода турбуються тиранічною владою (are suppressed by a tyrannical government)* замість *пригнічуються тиранічним урядом*; *Стиль письма захоплюючий і провідний, а сюжет зараз тривожний і захоплюючий (The writing is engaging and thought-provoking, and the plot is both thrilling and unsettling)* – замість *Твір захоплює та спонукає до роздумів, а сюжет водночас хвилюючий і тривожний*. Усіх цих помилок позбавлений варіант перекладу від Google Translate.

Таким чином, з аналізованого емпіричного прикладу випливає парадоксальний висновок – Google Translate є більш надійним допоміжним інструментом професійного перекладача, ChatGPT є радше засобом генерування тексту, до того ж вимагає ретельної редактури. Цей висновок підтверджується нашим власним емпіричним матеріалом, аналіз якого наведено нижче.

Таким чином, на наше переконання, завдання закладів вищої освіти полягатиме в тому, щоб поєднати іншомовні компетентності студентів-філологів та майбутніх перекладачів із цифровою грамотністю, навичками оперувати штучним інтелектом у практичній перекладацькій діяльності.

Якщо такі види навчальних завдань як написання домашніх творів, есеїв чи перекладів іноземною мовою в добу штучного інтелекту дійсно повинні відійти у небуття (адже вони буквально провокують студента плагіювати чи користуватись машинним онлайн-перекладачем, а в останній час – «просунутими», натренованими нейромережами, що відзначають більшість дослідників (Бахрушин, Ніколаєв, 2020; Carroll / Zetterling, 2009; Glendinning, 2016)), то більш креативний підхід, на наш погляд, може поєднати штучний інтелект з академічною доброчесністю.

У цьому контексті заслуговує на безумовну увагу і схвалення розміщена у відкритому доступі спеціальна пам'ятка з користування студентами ChatGPT, розроблена кафедрою світової літератури Запорізького національного університету (Пам'ятка, 2023), де попри практичні поради з академічно доброчесного використання інструментів штучного інтелекту, базованих на *large language models*, наводяться приклади порушення норм академічної доброчесності та індикатори їх виявлення. Нижче наводимо її повний текст.

1. Чи можна користуватися Chat GPT під час роботи над курсом?

Так, можна. Проте варто пам'ятати про обмеження Chat GPT як робочого інструменту:

Chat GPT погано розпізнає контекст, а його «логіка» ґрунтується на статистичних кореляціях, а не на емпіричному досвіді. Відповідно, його «розуміння» ситуації часто виявляється хибним, зокрема, при роботі з художніми джерелами.

Приміром, у бесіді про роман «Тереза Ракен» Емілі Золя Chat GPT трактував той факт, що мадам Ракен давала Терезі ліки, призначені Камілу, як прояв її надзвичайної любові до дівчинки (OpenAI, 2023).

Chat GPT добре порастає з простими запитаннями, проте його відповіді на комплексні запити, що потребують аргументації та порівняльного аналізу різних точок зору, є примітивними, недосконалими і здебільшого порожніми. Зокрема, замість аргументації Chat GPT часто перефразовує одне й те саме твердження.

Ось приклад зі студентської роботи, найвірогідніше, написаної за допомогою ШІ (вірогідність 89%): «Вивчення літератури допомагає нам розуміти та оцінювати історичні події та соціальні проблеми, а також надає можливість порівняти

та контрастувати різні культури. Вивчення літератури допомагає нам розуміти історичні події та соціальні проблеми, а також збагачує наші знання про різні культури та традиції» (Федун, 2023).

Посилання, які наводить Chat GPT, здебільшого хибні і потребують додаткової перевірки. Зокрема, на основі статистичних кореляцій Chat GPT часто «вигадує» історичні персоналії, назви робіт та періодичних видань, або заперечує факти, експліцитно присутні в тексті.

Так, на прохання дати відповідь щодо більшого впливу модусу Немо на високоосвічених людей (за трактатом Джона Фаулза «Арістос») Chat GPT відповів, що в зазначеній роботі Фаулза така думка відсутня: «*After reviewing John Fowles' book "Aristos," I found no evidence that Fowles suggests that well-educated people are more prone to becoming Nemo than ignorant ones. In fact, the book doesn't make any direct statements about the relationship between education and personality traits like those represented by Nemo and Aristos*» (OpenAI, 2023). Між тим, у розділі 3, параграф 26 «Арістоса» чітко зазначено: «*The Nemo is strongest in the most evolved and best educated, weakest in the most primitive and ignorant. So it is clear that its power can only increase, not only as higher general standards of education are achieved, but also as the populations of the world grow. To the extent that there is more opportunity for leisure and more information available, boredom and envy will also increase*» (Fowles, 1970: 36).

Відповідно, при використанні ChatGPT вам слід ретельно перевіряти наведені ним приклади, твердження й факти, адже відповідальність за достовірність представлених даних несе не ви як автор/ка роботи. Слід пам'ятати, що посилання на неіснуючі джерела трактується як грубе порушення академічної культури.

2. Чи є використання фрагментів тексту, створеного ChatGPT, письмових роботах, які я подаю від свого імені, плагіатом?

Так, у разі, якщо ви не вказуєте джерело походження тексту. Усі фрагменти, згенеровані ChatGPT, мають бути відповідним чином марковані в тексті вашої роботи. Крім стандартної перевірки на плагіат, усі письмові роботи проходять додаткову перевірку на використання ШІ за допомогою програмних інструментів OpenAI AI Text Classifier, OpenAI GPT-2 Output Detector Demo, GPTZeroX by Edward Tian (Princeton University), DetectGPT by Stanford University. Ключовими вимірними показниками слугуватимуть показники перплексії, авторської індивідуалізації та флуктуації активності/частотності (burstiness). Додатковим референтом для ідентифікації авторського стилю слугуватимуть письмові роботи, подані студентом/студенткою впродовж попереднього семестру.

У разі, якщо вірогідність створення тексту ШІ визначена як висока, проте в тексті відсутні посилання на фрагменти, згенеровані ШІ, робота не підлягатиме оцінюванню.

3. Як можна проставити посилання на фрагменти, згенеровані ChatGPT?

Ось як відповідає на це сам ChatGPT (OpenAI, 2023):

«Якщо ви хочете посилається на фрагменти, згенеровані мною, варто дотримуватися наступних рекомендацій:

Вкажіть, що фрагмент був згенерований Штучним Інтелектом. Наприклад: «Згідно з інформацією, згенерованою Штучним Інтелектом ChatGPT...»

Посилання можна вставити прямо в текст або в дужках після фрагменту. Наприклад: «Згідно з даними, згенерованими ChatGPT (<https://openai.com/blog/chat-gpt-3-language-generator/>),...»

Якщо фрагмент згенерований за допомогою конкретної моделі, згадайте її назву. Наприклад: «Згідно з інформацією, згенерованою моделлю GPT-3 (<https://openai.com/blog/chat-gpt-3-language-generator/>)...»

Вкажіть дату, до якої були навчені моделі. Якщо ви використовуєте інформацію, згенеровану до цієї дати, то варто зазначити це. Наприклад: «Згідно з інформацією, згенерованою Штучним Інтелектом ChatGPT (навчений до вересня 2021 року)...»

Якщо ви пишете наукову роботу, дотримуйтесь правил цитування та посилань, встановлених вашою установою або науковим журналом, до якого ви подаєте свою роботу. Наприклад, при використанні фрагменту, згенерованого Штучним Інтелектом ChatGPT, можна проставити посилання на веб-сторінку проекту: <https://openai.com/blog/chat-gpt-3-language-generator/>» (Open AI, 2023).

Вважаємо ці рекомендації цілком слушними, професійно коректними і вартими творчого застосування. Залучення ChatGPT як референтного джерела із належно оформленими покликаннями цілком знімає етичну дилему дотримання норм академічної доброчесності. Спостереження авторів про схильність ChatGPT до вигадання неіснуючих фактів на основі статистичних імовірностей, заперечення експліцитної інформації та семантично порожніх загальних фраз і самоповторів, цілком корелюють із нашим педагогічним досвідом, про що буде мовлено нижче.

Стосовно нашої царини педагогічної діяльності, вважаємо, що на часі розробка практичних занять з теорії і практики усного і писемного перекладу (навіть у асинхронному і онлайн-форматі) із наочною демонстрацією коректної роботи з нейромережами у режимі реального часу.

Це особливо важливо для запобігання бездумному користуванню нейромережами без редагування та коригування можливих фактологічних, а надто позамовних, «фонових» помилок.

Прикладом такого використання є особистий досвід викладання автора – студентська відповідь на завдання семінарського заняття з курсу «Лексикологія німецької мови», запозичене нами із методичного посібника Н. В. Вишиваної (Вишивана, 2020: 102-103), наведена нижче.

Lösen Sie folgende Rätsel und differenzieren Sie dabei verschiedene Sememe von **Pilz, Blatt, Bett, Bein!**

a) Welchen **Pilz** würden Sie lieber essen? (*Fußpilz, Fliegenpilz, Steinpilz, Glückspilz*);

b) Welches **Blatt** ist grün und wächst? (*Eichenblatt, Schulterblatt, Sägeblatt, Notenblatt, Buchenblatt, Flugblatt, Weinblatt, Groschenblatt, Kleeblatt*);

c) In welchem **Bett** möchten Sie schlafen? (*Himmelbett, Wasserbett, Flussbett, Nagelbett, Ehebett*);

d) Auf welchem **Bein** kann man nicht stehen? (*Eisbein, Hosenbein, Tischbein, Schlüsselbein, Elfenbein, O-Bein, Holzbein*).

Цілком очевидно, що для коректного тлумачення цих німецьких частково ідіоматичних композитивів, що містять лексемні складові *Pilz, Blatt, Bett, Bein* (*гриб, листок, ліжка, нога*), достатньо було б простого запиту у Google Translate, який гарантовано видав би коректні переклади *Fußpilz – грибокве захворювання ніз, Fliegenpilz – мухомор, Steinpilz – білий гриб, Glückspilz – щасливчик*. З'ясувати, які з цих «грибів» їстівні, далі було б нескладно. Google Translate безпомилково підказав

би, що *Schulterblatt* – лопатка, *Sägeblatt* – полотно пилки, *Notenblatt* – нотний лист, *Flugblatt* – листівка, *Groschenblatt* – дешева газета, а всі інші листки, відповідно, зелені й ростуть. Так само швидко можна отримати інформацію про те, що *Flussbett* – не ліжка, а русло ріки, *riчище*, *Nagelbett* – основа нігтя, а на водяному матраці, ліжку з балдахіном чи подружньому ложі спати цілком комфортно. Зрештою, інформація про те, що *Eisbein* – свиняча голонка, *Hosenbein* – штанина, *Tischbein* – ніжка стола, *Schlüsselbein* – ключиця, *Elfenbein* – слонова кістка, *O-Bein* – кривенька ніженька, *Holzbein* – дерев'яний протез, дозволяє легко диференціювати, на яких із цих «ніг» не можна встояти.

Проте значно розлогіша відповідь ChatGPT містила загальні міркування і почасти помилкові висновки:

a) Sememe von *Pilz*: *Nahrung, Genuss, mögliche Gefahr*. Der *Fliegenpilz* und der *Fußpilz* fallen unter das Semem der *Gefahr* und sind daher ungenießbar. Der *Steinpilz* und der *Glückspilz* fallen unter das Semem der *Nahrung* und des *Genusses* und sind daher essbar.

Як бачимо, для ChatGPT *щасливчик* – їстівний гриб.

b) Sememe von *Blatt*: *Pflanze, Farbe, Form*. Das grüne Blatt, das wächst, kann ein *Eichenblatt*, ein *Buchenblatt*, ein *Weinblatt* oder ein *Kleeblatt* sein.

Відповідь коректна через однозначні критерії відсіювання – зелений колір і зростання.

c) Sememe von *Bett*: *Schlaf, Komfort, Material*. Das *Himmelbett* und das *Wasserbett* fallen unter das Semem des *Komforts*, während das *Flussbett* und das *Nagelbett* unter das Semem der Unbequemlichkeit fallen. Das *Ehebett* kann je nach individuellem Geschmack als komfortabel oder unbequem empfunden werden.

Подружнє ложе несподівано може бути, на думку ChatGPT, суб'єктивно некомфортним для сну (приклад ймовірнісної предикції, мало сумісний з фактами).

d) Sememe von *Bein*: *Körperteil, Funktion, Material*. Das *Eisbein* und das *Holzbein* fallen unter das Semem des *Materials*. Das *Hosenbein* und das *Tischbein* fallen unter das Semem der *Funktion*, da sie nicht als Körperteile gelten. Das *Schlüsselbein* und das *O-Bein* fallen unter das Semem des *Körperteils*, aber das *O-Bein* ist das Bein, auf dem man nicht stehen kann.

У даній версії взагалі повна плутанина, єдина конкретна відповідь щодо кривих «ніг колесом» і та помилкова.

Наступне завдання було простішим, на розрізнення граматичних омонімів, іменників, які відрізняються категорією роду і відповідно – семантикою, і з ним ChatGPT впорався ще гірше.

Raten Sie folgendes Rätsel!

1. Sie ein Wasser,

er ein Wasser.

Sie oft wild, er meist mild.

Sie am Strand, er im Land.

Wem sind diese zwei bekannt? (...)

2. Sie bezeichnet Feld und Wiese,

er hat Treppen für die Füße.

Sie ist weit in der Natur,

er ist in dem Hause nur. (...)

3. Er, ein Buch von vielen Büchern.

Es, ein Schmuck an bunten Tüchern. (...)

4. Zweimal ist mein Wirken stark,

das Wasser quetsche ich aus dem Quark;

das andere ist dir wohlbekannt,

verbreitet die Nachricht über das Land. (...)

Відповідь ChatGPT:

1. Die Antwort lautet: *Wellen* und *Welle* (siehe Hinweise auf wild/mild und Strand/Land). Правильна відповідь – *die See* – море und *der See* – озеро.

2. Die Antwort lautet: *Flur* und *Treppe* (siehe Hinweise auf Natur und Haus). Правильна відповідь – *die Flur* – луг und *der Flur* – коридор, передпокії.

3. Die Antwort lautet: *Bibel* und *Borte* (siehe Hinweise auf Buch und Schmuck). Правильна відповідь – *der Band* – том und *das Band* – стрічка.

4. Die Antwort lautet: *Presse* (siehe Hinweis auf Verbreitung von Nachrichten) und *Presse* (siehe Hinweis auf das Auspressen von Quark). Єдина цілком правильна відповідь – *die Presse* – прес і преса, але без найважливішої складової – вказівки на граматичний рід.

Як бачимо, некритичне використання ChatGPT призводить до отримання спотвореної інформації, та ще й займає більше часу на оцінку результатів, ніж простий запит навіть у Google Translate, як би скептично до нього не ставились на початку його роботи.

Підсумовуючи сказане зазначимо, що ми не бачимо підстав сліпо довіряти апокаліптичним прогнозам про те, що штучний інтелект незабаром може тотально витіснити професію перекладача, хіба що акцент буде зміщено на редагувальну діяльність. Хоча підвищення продуктивності праці може, як це завжди буває з будь-яким науково-технічним прогресом, зменшити суто кількісний попит на таких фахівців. Тому ігнорувати виклик, пов'язаний із розвитком нейромереж, теж нерационально.

Висновки. Ми не вважаємо принципово несподіваним використання штучного інтелекту із дотриманням академічної доброчесності.

Рациональні моменти, варті застосування, є у кожній зі стратегій реагування на виклики штучного інтелекту, описаних вище.

Суворе покарання доказово виявленого шахрайства слід, на наш погляд, поєднувати зі створенням методик та практичним навчанням академічно доброчесного, науково коректного використання нейромереж у науково-дослідній та практичній професійній діяльності.

Ми погоджуємось із базовим принципом запобігання академічно недоброчесним практикам, плагіату, фабрикаціям чи фальсифікаціям. Він полягає у зменшенні фізичних можливостей для такого шахрайства – кратному підвищенні питомої частки творчих, нерепродуктивних завдань, їх виконанні в режимі реального часу.

Жива комунікація повинна повернутися в академічну спільноту саме в добу штучного інтелекту й нейромереж.

Література:

1. Бай С. І., Дроздова Ю. В. Освіта в умовах диджиталізації. Виклики часу. *Диджиталізація у викладанні іноземних мов: вимога часу чи модний тренд?: збірник доповідей міжвузівського науково-методичного семінару «Диджиталізація у викладанні іноземних мов: вимога часу чи модний тренд?»* (м. Київ, 15 лютого 2023 р.) / відпов. за випуск К. В. Богатирьова, доц. Київ, 2023. С. 12–14.
2. Бахрушин В., Ніколаєв Є. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. С. 7. URL: <https://tinyurl.com/v6lg7wt>. (дата звернення 19.04.23).
3. Вишивана Н. В. Теоретичний курс сучасної німецької мови. Модуль лексикологія: методичний посібник. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет, 2020. 126 с.
4. Краковецький О. Генерація текстів: перевіряємо прогрес AI-моделі від GPT до ChatGPT. // DOU, 6.01.2023. URL: <https://dou.ua/forums/topic/41509/> (дата звернення 19.04.23).
5. Міністерство освіти і науки України. Цифрова трансформація у сфері освіти і науки [Ministry of Education and Science of Ukraine. Digital transformation in the field of education and science] URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення 19.04.23).
6. Олександр Тартачний. Інтерв'ю із ChatGPT або Чи мріють андроїди про електроовець? *Освітній портал*. 05.01.2023. URL: <https://op.ua/news/science/interv-yu-iz-chatgpt-abo-chi-mriyut-androyidi-pro-elektroovec> (дата звернення 19.04.23).
7. Пам'ятка щодо користування Chat GPT та іншими ШІ чат-ботами з великими мовними моделями. Запорізький національний університет. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=487162&lang=ukr> (дата звернення 19.04.23).
8. Самоїленко М. Як вивчати англійську за допомогою ChatGPT: способи, які працюють. *IT Новини.LIVE*. 29.09.2023 URL: <https://it.novyny.live/iak-vivchati-angliisku-za-dopomogoiu-chatgpt-sposobi-iaki-pratsiuiut-84748.html> (дата звернення 19.04.23).
9. Carroll, J., & Zetterling, C.-M. (2009). HJALP Studenterna Att Undvika plagiering: Guiding students away from plagiarism. *KTH Learning Lab*. P. 17–18. URL: <https://dl.icdst.org/pdfs/files/23741561559511dbaea66affd6d39c2e.pdf> (дата звернення 19.04.23).
10. Glendinning, I. (2016). European Perspectives of Academic Integrity. In *Handbook of Academic Integrity* (pp. 55–74). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-287-098-8_3.
11. Open AI (2023). ChatGPT (GPT3.5). URL: <https://openai.com/blog/chatgpt> (дата звернення 19.04.23).
12. Tate, Jeremy. Socrates Never Wrote a Term Paper. *The Wall Street Journal*. 6.02.2023. URL: <https://www.wsj.com/articles/socrates-never-wrote-a-term-paper-education-teaching-learning-college-ai-chatgpt-lecturing-students-11675613853> (дата звернення 19.04.23).

References:

1. Bay S. I., Drozdova Yu. V. Osvita v umovakh dydzhytalizatsiyi. Vyklyky chasu [Education under conditions of digitalization. Challenges of time]. *Dydzhytalizatsiya u vykladanni inozemnykh mov: vymoha chasu chy modnyy trend?: zbirnyk dopovidey mizhvuziv'skoho naukovo-metodychnoho seminaru «Dydzhytalizatsiya u vykladanni inozemnykh mov: vymoha chasu chy modnyy trend?»* (m. Kyiv, 15 lyutoho 2023 r.) / vidpov. za vypusk K. V. Bohatyrova, dots.. Kyiv, 2023. С. 12–14.
2. Bakhrushyn V., Nikolayev Ye. Metodichni rekomendatsiyi dlya zakladiv vyshchoyi osvity z pidtrymky pryntsyypiv akademichnoyi dobrochesnosti. [Methodical recommendations for the higher education institutions to follow the principals of academic integrity]. S. 7. URL: <https://tinyurl.com/v6lg7wt> (data zvernennya 19.04.23).
3. Vyshyvana N. V. Teoretychnyy kurs suchasnoyi nimets'koyi movy. Modul' leksykolohiya: metodychnyy posibnyk. [Theoretical course of modern German. Module lexicology. Teaching guide]. Vinnytsya: Vinnyts'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet, 2020. 126 s.
4. Krakovetskyi O. Heneratsiya tekstiv: pereviraiemo prohres AI-modeli vid GPT do ChatGPT. [Generation of texts: testing progress of AI-models from GPT to ChatGPT] // DOU, 6.01.2023. URL: <https://dou.ua/forums/topic/41509/> (data zvernennia 19.04.23).
5. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Tsyfrova transformatsiia u sferi osvity i nauky [Digital transformation in the field of education and science] URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (data zvernennia 19.04.23).
6. Oleksandr Tartachnyi. Interviu iz ChatGPT abo Chy mriiut androydy pro elektroovets? [Interview with ChatGPT or Do androids dream of electric sheep?] *Osvitnii portal*. 05.01.2023. URL: <https://op.ua/news/science/interv-yu-iz-chatgpt-abo-chi-mriyut-androyidi-pro-elektroovec> (data zvernennia 19.04.23).
7. Pam'yatka shchodo korystuvannya Chat GPT ta inshymy ShI chat-botamy z velykymy movnymy modelyamy [Guide to use Chat GPT and other AI chat-bots with large language models]. Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet (access mood <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=487162&lang=ukr>).
8. Samoilenko M. Yak vyvchaty anhlisku za dopomohoiu ChatGPT: sposoby, yaki pratsiuiut [How to learn English with the help of ChatGPT: means that work]. *IT Novyny.LIVE*. 29.09.2023 URL: <https://it.novyny.live/iak-vivchati-angliisku-za-dopomogoiu-chatgpt-sposobi-iaki-pratsiuiut-84748.html> (data zvernennia 19.04.23).
9. Carroll, J., & Zetterling, C.-M. (2009). HJALP Studenterna Att Undvika plagiering: Guiding students away from plagiarism. *KTH Learning Lab*. P. 17–18. URL: <https://dl.icdst.org/pdfs/files/23741561559511dbaea66affd6d39c2e.pdf> (data zvernennia 19.04.23).
10. Glendinning, I. (2016). European Perspectives of Academic Integrity. In *Handbook of Academic Integrity* (pp. 55–74). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-287-098-8_3.
11. Open AI (2023). ChatGPT (GPT3.5). URL: <https://openai.com/blog/chatgpt> (data zvernennia 19.04.23).
12. Tate, Jeremy. Socrates Never Wrote a Term Paper // *The Wall Street Journal*, 6.02.2023. URL: <https://www.wsj.com/articles/socrates-never-wrote-a-term-paper-education-teaching-learning-college-ai-chatgpt-lecturing-students-11675613853> (data zvernennia 19.04.23).